

ЕВРОПСКИ РОМАНТИЗАМ

СИСТЕМАТИЗАЦИЈА

ЕВРОПСКИ РОМАНТИЗАМ

- Најава романтизма је кренула крајем 18. века у правцима који су се супротстављали просветитељском рационализму – **сентиментализам и предромантизам**.
- **СЕНТИМЕНТАЛИЗАМ** је прелаз од просвећености ка предромантизму и романтизму. Ту се у први план ставља емоција и машта.
- **ПРЕДРОМАНТИЗАМ** даље развија идеје сентиментализма верујући у урођену генијалност уметника, а као узора истичу Шекспира, народну књижевност и средњи век.
- Предромантичарске тенденције најпре су се јавиле у Енглеској, а најснажнији израз су добиле у немачкој књижевности, нарочито у покрету **Sturm und Drang**.
- Sturm und Drang (“бура и олуја”) – период у немачкој књижевности који је трајао од 1770. до 1785. Најзначајнији представници су Шилер и Гете.
- **Романтизам је обухватио читаву Европу и подразумева период краја 18. и прве половине 19. века.**
- Романтизам као метод (уметнички поступци) јавља се у делима различитих времена и под тим се подразумева свака књижевност у којој преовладава свет осећања, склоност машти, слутњи, ирационалном.

РОМАНТИЗАМ

ДОМИНАЦИЈА ОСЕЋАЊА

СУБЈЕКТИВНОСТ

НЕПОНОВЉИВЕ ИНДИВИДУАЛНОСТИ

УМЕТНОСТ КАО ПОБУНА И СЛОБОДА

КУЛТ СЛОБОДЕ

ИДЕАЛ: ЛЕПОТА, МАШТА, ИНТУИЦИЈА, ГРОТЕСКА

ТАЛЕНАТ, ГЕНИЈАЛНОСТ ПЕСНИКА

УЗОР: СРЕДЊИ ВЕК, НАРОДНО СТВАРАЛАШТВО, ШЕКСПИР

Књижевни родови и врсте

Преовладава лиризам, тако да је управо то лирско начело преплавило и остала два књижевна рода, што је довело до настанка нових хибридних врста. Много више су се служили стихом него прозом.

Романтичари уводе мешање жанрова – ЖАНРОВСКИ СИНКРЕТИЗАМ.

ПОЕМА – обједињује драмске, епске и лирске елементе, аутор се поистовећује са јунаком, а дескрипција је у функцији објашњења унутрашњег стања јунака.

РОМАН У СТИХОВИМА

БАЛАДЕ

Новалис, Фрагменти (немачки рани романтизам)

- ▶ Фрагменти – отворена, кратка и недовршена форма која је обележила епоху романтизма.
- ▶ Схватање поезије као заклона од баналне и сурове реалности

Поезија лечи ране које задаје разум.

Поезија је поезија.

ВИЛИНСКИ КРАЉ

ЈОХАН ВОЛФГАНГ

ГЕТЕ

Гете је на немачки превео нашу народну баладу *Хасанагиница*. Она је ушла у Хердерову збирку *Гласови народа у песмама*

БАЛАДА

Гете је испреплетео скандинавску и германску митологију, у којој митско биће *мами децу у земљу смрти*.

Чудновата дешавања у шуми на оца и сина делују двојачко: отац здраворазумски, рационално објашњава и оправдава све природне појаве, попут правог просвећеног човека, а дете још неискусно пушта машту да овлада умом, што је својствено народном веровању.

ОТАЦ – симбол разума

ДЕТЕ – симбол невиности, интуиције и маште

ВИЛИНСКИ КРАЉ – симбол смрти

НАРАТОР – објективан

НОЋ И МАГЛА – симбол непознатог

ЛОРЕЛАЈ ХАЈНРИХ ХАЈНЕ

ВОЈИСЛАВ ИЛИЋ,
ЛОРА ЛАЈ

Лорелај – стрма стена на десној обали Рајне на којој је, према старогерменској легенди, живела чаробница Лорелај, која је својом песмом мамила морнаре у смрт. (=сирена)

Мит о Одисеју: зачепио посади смолом уши а себе везао за јарбол пролазећи поред сирена које умилно певају

Тема: **свевременски идеал лепоте**

Фатална лепота је проклетство повезано са смрћу.

(Дјевојка бржа од коња, Сунце се дјевојком жени, Женидба Милића барјактара...)

<https://www.youtube.com/watch?v=9UrQ8u60-OA>

Scorpions - Lorelei

ПУТОВАЊЕ ЧАЈЛДА ХАРОЛДА ЏОРџ ГОРДОН БАЈРОН

ПОЕМА

Бајронов јунак **Чајлд Харолд** гордо и пркосно одбацује друштво и лута усамљен дивљим пределима и далеким непознатим земљама. Тако је настао портрет тзв. **бајроновског јунака**, преосетљивог особењака лишеног илузија, без породице и домовине, изгнаника из друштва које презире, а који у себи ипак носи идеал нечега узвишеног и чистог, слободе и љубави, што га чини дубоко несрећним.

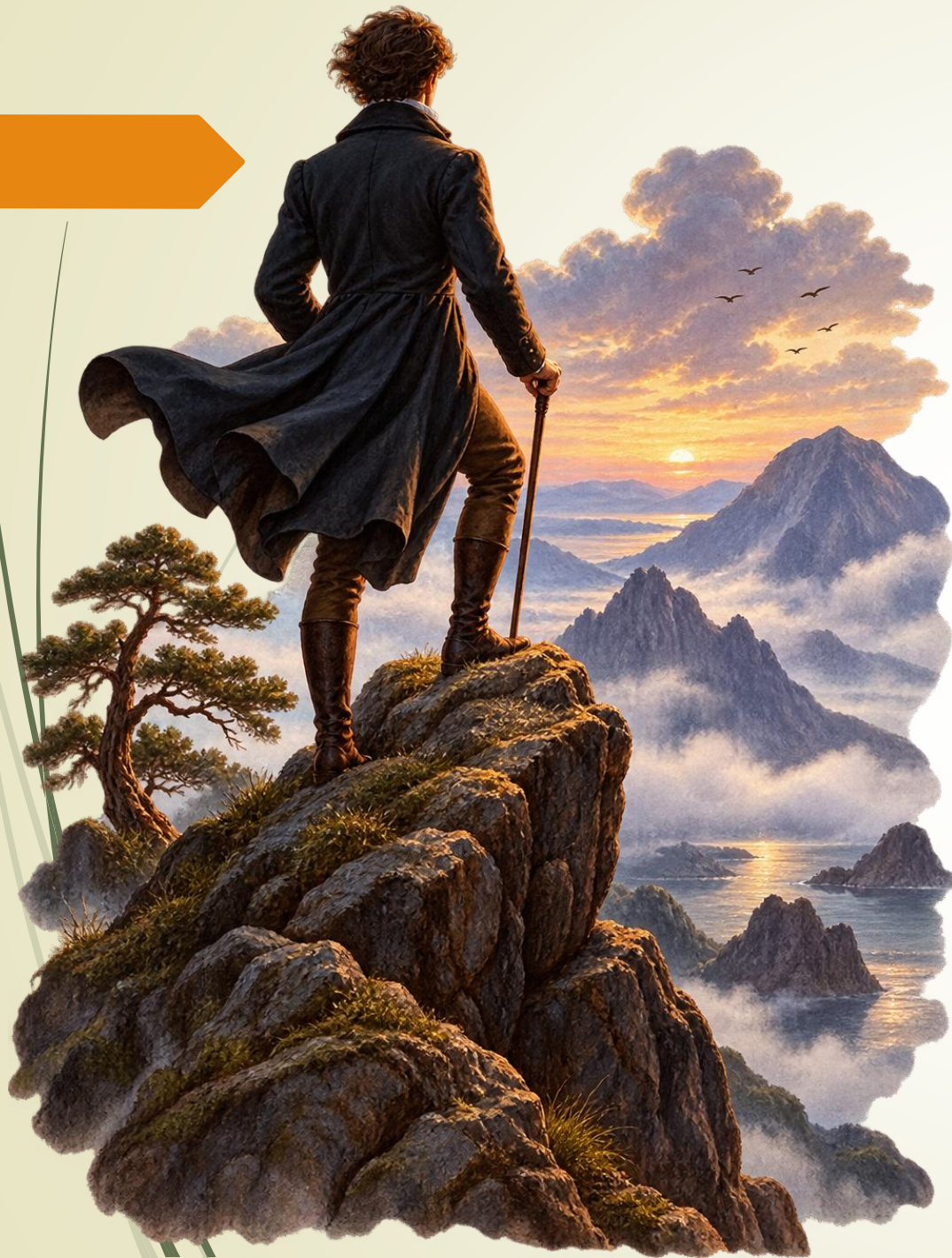
Чајлд Харолд је у ствари сам писац, његово путовања следе карту Бајроновог пута, а на крају саме поеме писац говори у 1. л. Јд. И тако се успоставља очигледна веза између јунака, наратора и писца.

Романтичарски (бајроновски) јунак

БАЈРОНИЗАМ – снажан утицај Бајрона на писце ове епохе.

Романтичарски (бајроновски) јунак је незадовољан својим положајем у свету, не налази себи места у свету, мучи га „светски бол“ - осећање туге, незадовољства и отуђености од друштва - што га одводи у усамљеност и бег од стварности кроз бесциљна путовања. Он је уживалац порока и побуњеник протв друштвених норми.

Прототип романтичарског јунака је Чајлд Харолд, а он се налази и код Пушкина (Евгеније Оњегин, Алеко).

ЕВГЕНИЈЕ ОЊЕГИН АЛЕКСАНДАР СЕРГЕЈЕВИЧ ПУШКИН

РОМАН У СТИХОВИМА

- **СУВИШАН ЧОВЕК** је тип јунака који је карактеристичан за руску књижевност 19. века, потомак бајроновског јунака: човек великих способности, добро образован, мучен осећањем светског бола, који не може да се оствари у друштву.
- **ОЊЕГИНСКА СТРОФА** – састоји се од 14 стихова са римом **абаб-ццдд-фггф-ее**
- **СПЛИН** – осећање унутрашње празнине, безвољност (посебно ће бити изражен код Бодлера)

Евгеније Оњегин је млади богати аристократа. Образован је и паметан, али је површан и индиферентан према свему. Докон је и време проводи у забавама, светском животу и љубавним авантурама. Живот у Петрограду (САМ ОПИС ПЕТРОГРАДА ПРЕДСТАВЉА НАЈАВУ РЕАЛИЗМА) му после извесног времена постаје досадан, обузима га нека врста чамотиње **СПЛИНА**.

Одлази да живи **на селу** где је наследио имање од свог покојног стрица. Тамо упознаје новог пријатеља, песника **Владимира Ленског**. Ленски га упознаје са својом вереницом **Олгом Ларином** и њеном сестром Татјаном. **Татјана** је скромна и повучена, чита романе, помало је сујеверна и машта о љубави.

Татјана се заљубљује у Оњегина и пише му љубавно писмо. Евгеније је дирнут њеним осећањима, али је ипак одбија. После тога се брзо враћа свом уобичајеном животу, а Татјана остаје сломљена срца.

После извесног на гозбу поводом Татјаниног рођендана Оњегин одлучује да се освети свом другу и цело вече се удвара његовој вереници Олги. Ленски је револтиран и **изазива Оњегина на двобој**. Ни један ни други не желе да наредног јутра дође до тог двобоја, али не могу ни да одустану јер је то питање части. На двобоју Евгеније убија свога пријатеља Владимира и заувек напушта имање.

Забринута мајка одводи ћерку Татјану у Москву, где се **она удаје за богатог, утицајног и угледног генерала**. Није заљубљена у њега, али је пристала на брак.

Неколико година касније **Оњегин случајно среће Татјану** на једном пријему у високом друштву. Сада је пред њим већ сасвим другачија женска особа. Некада скромна и повучена девојка сада је сјајна дама којом се одушевљава елита Санкт Петербурга. Оњегин се заљубљује. Главни јунак пише Татјани страствено писмо, извињавајући се за своју некадашњу хладноћу, и покушава да побуди у њој стара осећања.

Међутим, **она га одбацује; признаје да га још увек воли, али да ће заувек остати верна своме мужу.**

ЦИГАНИ

АЛЕКСАНДАР

СЕРГЕЈЕВИЧ ПУШКИН

- АЛЕКО
- ЗЕМФИРА
- МЛАДИ ЦИГАНИН
- СТАРАЦ

ПОЕМА

У злослутној атмосфери (ноћ, магла, мук), Алеко чује прво гласове, а онда препознаје и убија Земфиру и њеног љубавника. Алеко је врло **сличан Чајлду Харолду**. И он оставља грађанско друштво и усамљен одлази да у самоћи и природи нађе жељену слободу. Он тражи своју слободу у заједници која не прихвата законе грађанског живота, већ је схвата као лични избор и израз воље појединца. Тако је поступила и Земфира. Међутим, Алеко то није био у стању да прихвати јер је покушао да ограничи слободу и тиме је прекршио основни закон који је чини оним што она јесте. Он не припада ни граду ни природи и слободном животу Цигана и постаје „сувишан човек“.

Човече горди, иди сада!
Код нас ваш закон не постоји,
Од њега нико ту не страда,
Шта ће нам крв и јади твоји?
Не кажњавамо смрћу људе,
Али с убицом ко да буде?
Не пристаје наш удес теби,
СЛОБОДУ ХОЋЕШ САМО СЕБИ...

ГАВРАН

ЕДГАР АЛАН ПО

ПОЕМА

- Песник говори о губитку своје љубави, **Леоноре**. Тај губитак је обојен мистицизмом, јер наратор осећа страх када га посећује мистериозни гавран, који често понавља речи „никад **више**“
- Песник изнова поставља питања гаврану о његовој драгој **са надом да ће** му дати било какав позитивнији одговор, осим велики број пута понављаног „**никад више**“.
- Међутим, све оно што је из песник осетио када је угледао црну птицу је претходно било у њему, при чему је гавран само потпомогао да све из њега изађе.

Тема: **песникова спознаја о неповратно изгубљеној љубави**

Поов текст који прати поему Гавран и у којем објашњава настанак поеме:

Филозофија
композиције

ПРЕДСТАВНИЦИ РОМАНТИЗМА

- ▶ ЕНГЛЕСКА: Џ. Г. Бајрон
- ▶ НЕМАЧКА: Хердер, Новалис, Х. Хајне, Ј. В. Гете
- ▶ САД: Е. А. По
- ▶ РУСИЈА: А. С. Пушкин, М. Љермонтов
- ▶ ФРАНЦУСКА: Виктор Иго
- ▶ СРБИЈА: Бранко Радичевић, Ђура Јакшић, Јован Јовановић Змај, Лаза Костић

СТИЛСКЕ ФИГУРЕ

- АНАФОРА – понављање истих речи на почетку стихова
- ЕПИФОРА – понављање истих речи на крају стихова
- АСОНАНЦА – понављање истих или сличних вокала у реченицама или стиховима
- АЛИТЕРАЦИЈА – понављање неких сугласника или сугласничких група у реченицама или стиховима.
- ИРОНИЈА - Фино (прикривено) исмевање при ком се говори обратно од онога што би требало рећи
- ГРОТЕСКА - карикатурално-фантастична и искривљена слика стварности, која не изазива комична, већ застрашујућа осећања